

Position Paper

Opmerkingen van de VNG op de Begroting van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

In week 49 (30 november - 2 december) behandelt u de begroting SZW (35925 XV). De VNG vraagt uw aandacht voor de volgende onderwerpen:

1. Bestaanszekerheid
  - 1.1. Toereikend bestaansminimum
  - 1.2. Structurele oplossingen.
2. Participatiewet
  - 2.1. Fundamentele herziening
  - 2.2. Samenhang in initiatieven.
3. Aandacht voor de gemeentelijke uitvoeringspraktijk en activering
4. Arbeidsmigranten
  - 4.1. Goede registratie van verblijfadressen
  - 4.2. Verbeteringen van de markt voor uitzendbureaus
  - 4.3. Gegevensdeling is nodig voor een integrale handhavingsaanpak
  - 4.4. Wetsvoorstel Goed Verhuurderschap
  - 4.5. Betere beeldvorming is nodig voor het realiseren van meer en betere huisvesting
5. Maatschappelijke onrust en polarisatie

1. Bestaanszekerheid

1.1 *Kom tot een toereikend bestaansminimum*

Allereerst noemen wij bestaanszekerheid. Recent, 1 november jl., hebben wij uw commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, samen met Divosa, een brief gestuurd over het armoede- en schuldenbeleid. Daarin hebben wij naar voren gebracht dat herstel van bestaanszekerheid belangrijk is. Inkomen voor inwoners moet niet alleen voldoende zijn, maar ook voorspelbaar. Daarbij hoort een

voorspelbaar, eenvoudig en duidelijk systeem van toeslagen en inkomensondersteuning. Gemeenten merken in de dagelijkse praktijk dat onzekerheden op dit punt niet behulpzaam zijn om onze gezamenlijke ambitie waar te maken dat iedereen in de samenleving kan meedoen. Het bieden van voldoende bestaanszekerheid, zeker in een situatie van uitkering, is cruciaal om verdere stappen te zetten op weg naar werk en toekomstperspectief. Inwoners hebben een toereikend bestaansminimum nodig. De huidige krapte op de arbeidsmarkt biedt

nieuwe mogelijkheden en kansen om inwoners aan het werk te helpen en perspectief te bieden. Gemeenten hebben in het belang van hun inwoners stimulerende rijksregelgeving en passende randvoorwaarden nodig om dit waar te kunnen maken.

1.2 *Investeer in structurele oplossingen*

Om inwoners mogelijkheden te bieden duurzaam mee te doen, zijn structurele investeringen nodig. De afgelopen jaren zijn de budgetten voor re-integratie fors verminderd. Op dit moment is de uitkeringscomponent van de Bijstand meer dan het tienvoudige van het bijbehorende re-integratiebudget. Gemeenten vinden dat meer investeren in begeleiding, toeleiding naar werk en het stimuleren van actieve deelname aan de samenleving zich op termijn positief vertaalt; zowel maatschappelijk, sociaal als financieel.

In de propositie van de VNG, De winst van het sociaal domein, waarin de gemeentelijke ambities voor de komende periode zijn opgenomen op de thema's bestaanszekerheid, kansgelijkheid en gezond leven, doen wij het aanbod om in gezamenlijkheid met het rijk ambities te realiseren. Het is van belang om niet alleen die gezamenlijke ambitie uit te spreken, maar ook op concrete onderwerpen daar structurele invulling aan te geven vanuit het principe van een integrale aanpak. Dus domein overstijgend. Het is tijd om te investeren in een structurele aanpak. Daarbij past niet dat op basis van ad hoc initiatieven vanuit het Rijk tijdelijke oplossingen worden bedacht.

2. **Participatiewet**

2.1 *Fundamentele herziening Participatiewet*

Om de winst in het sociaal domein te realiseren is een samenhangende benadering van maatschappelijke problemen nodig. In dit verband vinden gemeenten het vanuit de participatie-doelstelling van belang dat er een samenhangend, breed pakket wordt gerealiseerd voor de basis van de arbeidsmarkt. Binnen het bestand van de bijstand zijn er veel mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. De toeleiding naar werk en deelname van die mensen aan maatschappelijk zinvolle activiteiten, wordt niet gestimuleerd door ad hoc regelingen met afgebakende doelgroepen. Een brede benadering, met mogelijkheden voor maatwerk, oog voor de menselijke maat en een adequaat

instrumentarium, zijn nodig om die ambities waar te kunnen maken. Het is mede om die reden dat wij vinden dat de Participatiewet aan een fundamentele herziening toe is; een wet die ruimte biedt, waar de prikkels goed staan, waar maatwerk kan worden geleverd en die bestaanszekerheid biedt. Een wet kortom die bijdraagt aan het realiseren van een samenhangend sociaal beleid en gericht is op de arbeidsmarkt van morgen. Graag gaan wij met u de uitdaging aan om dit mogelijk te maken.

2.2 *Samenhang in initiatieven rondom de Participatiewet*

Wij vragen ook uw aandacht voor de verschillende initiatieven die inmiddels door het rijk in gang zijn ingezet naar onder andere de hardvochtige effecten in Participatiewet en UWV-wetten, hardheden in de Participatiewet en de herijking van handhavinginstrumenten. Wij vinden het positief dat deze initiatieven in gang zijn gezet, maar vinden wél dat deze in samenhang moeten worden beoordeeld. Voorgestelde maatregelen die, voor zover het de Participatiewet betreft, hiervan op enig moment het gevolg zijn, zullen wij beoordelen in samenhang met de ambities en doelstellingen die wij hiervoor hebben genoemd.

3. **Aandacht voor de gemeentelijke uitvoeringspraktijk en activering**

Tot slot brengen wij nog naar voren dat voor het bereiken van bovengenoemde doelstellingen een versterking, en dus investering, in uitvoeringskracht nodig is. Een meer intensieve ondersteuning en activering van langdurig bijstandsgerechtigden kan niet zonder een goed toegeruste uitvoering; mensen en middelen. Ook een verdere vereenvoudiging van het stelsel, dat wil zeggen een herziening van de Participatiewet, is daarvoor essentieel. Net als een versterkte inzet van partijen in de ketensamenwerking in de arbeidsmarktregio's. De rapporten van de commissie Borstlap en de WRR over de arbeidsmarkt bieden hiervoor de nodige handreikingen aan.

Wij willen graag verdere stappen zetten met het rijk en relevante partners om gezamenlijk, en ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid, ambities te realiseren om onze inwoners bestaanszekerheid, werk, en toekomst te bieden.

4. Arbeidsmigranten

In de begroting van het ministerie van SZW wordt arbeidsmigratie als een beleidsprioriteit benoemd. Het ministerie van SZW is het coördinerend ministerie voor arbeidsmigratie. Het is ruim een jaar geleden dat het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten onder leiding van Emile Roemer een tweede advies heeft uitgebracht.

Een jaar later moeten we constateren dat er zaken opgepakt zijn, maar dat concrete verbeteringen op dit moment beperkt zijn noch dat er extra budget beschikbaar is gekomen. We moeten het momentum niet te verliezen. We begrijpen dat het maken van kwalitatief goede wetten tijd kost, maar de tijd dringt. We worden dagelijks geconfronteerd met schrijnende situaties.

4.1 *Een goede registratie van verblijfadressen is cruciaal*

Gemeenten kunnen alleen effectief handelen als ze weten hoeveel en welke arbeidsmigranten binnen de gemeente verblijven. De gemeentelijke aanpak staat of valt met zicht op arbeidsmigratie. De problematiek rondom de registratie van arbeidsmigranten werkt door in misstanden op allerlei andere terreinen. Het is daarom cruciaal dat de feitelijke verblijfplaats van arbeidsmigranten zo snel als mogelijk wordt geregistreerd.

Wij verwelkomen de stap vooruit die uw Kamer heeft gezet door in juni het amendement van Rajkowski c.s. over het in de basisregistratie personen opnemen van contactgegevens en tijdelijke verblijfplaatsen van niet-ingezetenen (35648-12) aan te nemen. De voorbereidingen worden momenteel getroffen door het ministerie van BZK.

Daarnaast hechten we groot belang aan het onderzoek, zoals genoemd in de brief van staatssecretaris Knops van 28 juni, naar de vraag of het EU-recht mogelijkheden laat voor verplichte registratie in de BRP van personen die kortdurend (korter dan vier maanden) in Nederland verblijven. We hopen op korte termijn geïnformeerd te worden over de uitkomsten hiervan. Een verplichting is belangrijk en maakt het mede mogelijk om een sluitende registratie te realiseren van verblijfadressen van arbeidsmigranten.

4.2 *Verbeteringen van de markt voor uitzendbureaus zijn snel nodig*

Gemeenten worden geconfronteerd met de uitwassen in de uitzendsector en zijn voor een groot deel bezig met 'symptoombestrijding' van een, op onderdelen, slecht functionerende uitzendmarkt. Er moet onder meer op korte termijn barrières opgeworpen worden om het voor kwaadwillende partijen moeilijker te maken om toe te treden tot de markt. We merken dat de implementatie van nieuwe maatregelen veel tijd vergt. Doorlooptijden van 3 tot 5 jaar worden in het vooruitzicht gesteld. Wij pleiten voor een versnelling van dit proces.

4.3 *Gegevensdeling is nodig voor een integrale handhavingsaanpak*

Handhaving en toezicht moeten geïntensiveerd worden. Uitzendbureaus, huisvesters en inleners die stelselmatig regels overtreden moeten een gereede kans lopen om betrapt te worden. Dit betekent onder meer dat de capaciteit van de Inspectie SZW uitgebreid moet worden. Het betekent eveneens dat er een soepeler gegevensdeling moet komen tussen gemeenten, het UWV, de Belastingdienst en de Inspectie SZW, zodat we met zijn allen als één overheid kunnen optreden tegen het misbruik van arbeidsmigranten.

Het Flexibel Regionaal Interventieteam richt zich op malafide uitzendbureaus, huisvesters en inleners van arbeidsmigranten. Deze gegevensdeling is mogelijk op basis van art. 64 van de Wet SUWI en de afspraken in het convenant van de Landelijke Stuurgroep Interventieteams (LSI). Momenteel merken wij bij de Belastingdienst een terughoudendheid en lange doorlooptijden om dit mogelijk te kunnen maken. Recent hebben wij Staatssecretaris Wiersma en Staatssecretaris Vijlbrief per brief opgeroepen om in het kader van de pilot van het Flexibel Regionaal Interventieteam vaart te maken om gegevensdeling mogelijk te maken tussen gemeenten, Inspectie SZW, UWV en de Belastingdienst.

4.4 *Wetsvoorstel Goed Verhuurderschap*

Een mogelijkheid die het wetsvoorstel Goed Verhuurderschap biedt is om een verhuurdervergunning te vragen voor de huisvesting van arbeidsmigranten door gemeenten. De criteria die hieraan gesteld kunnen worden, worden momenteel uitgewerkt in een AMvB. We willen graag de mogelijkheid bieden aan gemeenten om een huisvestingskeurmerk als voorwaarde te

stellen voor het afgeven van een verhuurdervergunning.

4.5 *Betere beeldvorming is nodig voor het realiseren van meer en betere huisvesting*

Er wordt naar gemeenten gekeken om fors meer huisvesting (150.000 bedden) mogelijk te maken voor arbeidsmigranten door planologische medewerking en vergunningen. Door de slechte beeldvorming is dit vaak erg moeilijk. Helaas zijn er relatief veel slechte voorbeelden van huisvesting, maar er zijn gelukkig ook goede voorbeelden. We vragen als VNG aandacht om verdere acties te ondernemen op een betere beeldvorming rondom (goed georganiseerde) huisvesting van arbeidsmigranten.

5. **Maatschappelijke onrust en polarisatie**

Door verschillende polarisatieprocessen komt meer en sterkere maatschappelijke onrust en ongenoegen op in gemeenten. Er is een tendens zichtbaar waarbij uitingen van

ongenoegen gepaard gaan met het plegen van strafbare feiten, het inperken van vrijheden van andere burgers of het ondermijnen van instituties. Zoals bij de boerenprotesten, de protesten tegen het coronabeleid (bijvoorbeeld de coronapas), de vuurwerkrellen en de avondklokrellen. Het ministerie van SZW (ook via de Expertiseunit Sociale Stabiliteit – ESS) heeft een nadrukkelijke rol bij het voorkomen van maatschappelijke spanningen.

Gemeenten en andere partners hebben behoefte aan een langdurig programma voor de aanpak van maatschappelijke onrust en ongenoegen, in samenhang met de aanpak van desinformatie, met een ondersteuningsstructuur, (preventieve) handelingsperspectieven en om te komen tot een gedragen visievorming over de rollen en verantwoordelijkheid van de betrokken overheden. Hiermee is voor meerdere jaren een investering nodig van € 5,8 miljoen per jaar.